

Bütüncül Deha: Üstün Yetenekli Bireylerde Duygusal, Ruhsal ve Bilişsel Gelişimin Etkileşimi

Holistic Genius: The Interplay of Emotional, Spiritual, and Cognitive Development in Gifted Individuals

Mustafa TEKKE *

ATIF: Tekke, M. (2025). Bütüncül deha: üstün yetenekli bireylerde duygusal, ruhsal ve bilişsel gelişimin etkileşimi, *Türkiye Üstün Zekalı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı Dergisi*, 2(3), 19-25, DOI: <https://doi.org/10.29329/tuzdev.2025.1383.2>

Öz

Dehanın geleneksel tanımları, genellikle IQ ile ölçülen olağanüstü zihinsel yeteneklere odaklanmıştır. Ancak, zeka kapasitesi tek başına, birçok yetenekli bireyde gözlemlenen duygusal duyarlılığı ve varoluşsal derinliği açıklamaya yetmez. Bu makale, deha kavramını daha bütünsel bir şekilde anlamak için duygusal zeka (EQ), ruhsal zeka (SQ) ve bağlanma teorisiyle anlaşılan ruhsal bağlantıyı birleştiren bir anlatı literatür incelemesi sunmaktadır. EQ, duygusal düzenlemeyi, empatiyi ve kişilerarası farkındalığı desteklerken, SQ anlam yaratmayı, etik yönelimi ve amaç peşinde koşmayı kolaylaştırır. Manevi bağlantı kavramı, bireylerin aşkın bir varlıkla nasıl güvenli psikolojik bağlar kurabildiklerini daha ayrıntılı olarak açıklamakta ve dayanıklılık ve içsel istikrar sağlamaktadır. Psikoloji, üstün yetenekli eğitim ve maneviyat çalışmaları alanlarındaki araştırmaları sentezleyen bu inceleme, dehanın en iyi şekilde bilişsel yetenek, duygusal derinlik ve manevi yönelim arasındaki etkileşim olarak anlaşılabilirliğini savunmaktadır. Bu boyutların farkına varmak, entelektüel yeteneklerin yanı sıra duygusal refahı ve manevi gelişimi besleyen eğitimsel ve psikolojik ortamlara duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: deha, maneviyat, duygusal zeka, ruhsal zeka, benlik kavramı

Abstract

Traditional definitions of genius have centered on exceptional intellectual ability, often measured through IQ. However, intellectual capacity alone does not account for the emotional sensitivity and existential depth observed in many gifted individuals. This paper presents a narrative literature review that integrates emotional intelligence (EQ), spiritual intelligence (SQ), and spiritual connection understood through attachment theory to provide a more holistic understanding of genius. EQ supports emotional regulation, empathy, and interpersonal awareness, while SQ facilitates meaning-making, ethical orientation, and the pursuit of purpose. The concept of spiritual connection further explains how individuals may form secure psychological bonds with a transcendent presence, offering resilience and inner stability. By synthesizing research across psychology, gifted education, and spirituality studies, this review argues that genius is best understood as the interaction between cognitive ability, emotional depth, and spiritual orientation. Recognizing these dimensions highlights the need for educational and psychological environments that nurture emotional well-being and spiritual development alongside intellectual talent.

*Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Düzce-Türkiye, mustafatekke@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0412-4353>

Keywords: genius, spirituality, emotional intelligence, spiritual intelligence, self-concept

GİRİŞ

Deha, geleneksel olarak olağanüstü zihinsel yetenek olarak tanımlanmıştır ve genellikle standartlaştırılmış IQ testleri ile belirlenir (Sternberg & Davidson, 2005). Ancak, zeka tek başına üstün yetenekli bireylerde gözlemlenen yaşam deneyimlerini, duygusal zorlukları veya anlamlandırma süreçlerini tam olarak açıklamaz (Gross, 2004). Birçok üstün yetenekli birey, yüksek duygusal duyarlılık, içsel derinliğe sahip olma ve varoluşsal temalarla erken yaşta ilgilenme gibi özellikler sergilerler, bu da bilişsel yeteneğin gelişimlerinin sadece bir yönü olduğunu gösterir (Silverman, 2013).

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, üstün yetenekli bireylerin gelişimini anlamada duygusal zeka (EQ) ve ruhsal zeka (SQ) kavramlarının önemini vurgulamaktadır. EQ, duygusal farkındalık, empati ve düzenlemeye katkıda bulunarak kişilerarası uyum ve psikolojik dayanıklılığı destekler (Zeidner & Matthews, 2011). SQ ise anlam çıkarma, amaç peşinde koşma ve tutarlı içsel değerler oluşturma becerisini içerir (Zohar & Marshall, 2000). Bu boyutlar, bazı üstün yetenekli bireylerin yaratıcı ve ahlaki açıdan başarılı olmalarına karşın, diğerlerinin yoğunluk, kaygı ve kimlik belirsizliği yaşamalarının nedenini açıklamaya yardımcı olur.

Ek olarak, manevi bağ kavramı, bireylerin sadece bakıcılarıyla değil, aynı zamanda rahatlık, yönlendirme ve varoluşsal temel sağlayan aşkın veya kutsal kaynaklarla da güvenli veya güvensiz ilişkisel bağlar kurduklarını öne süren bağlanma teorisiyle anlaşılabilir (Granqvist & Kirkpatrick, 2016). Bu tür bağlar, genellikle geleneksel sosyal yapıların ötesinde tutarlılık ve aidiyet arayan üstün yetenekli bireyler için psikolojik dayanak görevi görebilir. Bu makale, psikolojik, eğitimsel ve ruhsal perspektifleri birleştirerek, deha kavramının bütünsel bir modelini öneren anlatımsal bir literatür incelemesi olarak sunulmaktadır. Amaç, bilişsel yetenek, duygusal derinlik ve ruhsal yönelimin, üstün yetenekli bireyler arasında kendini geliştirme, iyilik hali, yaratıcılık ve kimlik oluşumunu nasıl toplu olarak şekillendirdiğini göstermektir.

Manevi Gelişim

Maneviyat, genellikle bireysel benliğin ötesinde anlam, amaç ve bağlantı arayışı olarak anlaşılan karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır (Pargament, 1999). Tarihsel olarak, maneviyat ve din birbirinin yerine kullanılmıştır (Koenig vd., 2012); ancak çağdaş bilim, maneviyatı kişisel, deneyimsel bir boyut olarak ayırt ederken, din organize inançlar, kolektif uygulamalar ve kurumsal geleneklerle ilişkilendirir (Hill & Pargament, 2003). Bu ayrım, kutsal olanın bireyselleştirilmiş ve içselleştirilmiş ifadelerine verilen önemin artmasını yansıtır (Lovecky, 1998).

Maneviyatın tanımları bağlama göre değişir. Bazıları ilahi bir varlığa olan inancı vurgular, diğerleri ise maneviyatı hayranlık, birbirine bağlılık veya doğa ve varoluşa olan takdir duygusu ile tanımlar (Carlson vd., 2002). Wright (1998) benlik, başkaları, doğa ve aşkın gerçeklikle olan ilişkileri dahil ederken, Fallot (2007) maneviyatı kutsal olanın kişisel deneyimi olarak çerçeveler ve onu, inancın ortak ifadesi olan dinden ayırır. Salander (2007) da benzer şekilde, manevi ihtiyaçların bireylerin hayatlarında tutarlılık ve anlam aradıklarında ortaya çıktığını belirtir. Maneviyat özellikle anlam yaratma, umut, sosyal bağlılık ve uyumsal başa çıkma yoluyla, sürekli olarak refah, dayanıklılık ve olumlu psikolojik işlevsellikle ilişkilendirilmiştir (Pargament, 1999; Garssen vd., 2016). Dua, meditasyon veya yansıtıcı tefekkür gibi manevi uygulamalar, duygusal düzenlemeyi destekleyebilir ve iç huzuru ve tutarlılığı geliştirebilir (Fallot, 2007). Ancak maneviyat, duygusal sıkıntıyla yüzleşmekten kaçınmak için kullanıldığında (manevi kaçınma) veya katı dogmatizmle ilişkilendirildiğinde uyumsuz hale gelebilir.

Üstün yetenekli bireyler, gelişmiş bilişsel kapasiteleri, artmış duygusallıkları ve erken varoluşsal farkındalıkları nedeniyle maneviyata genellikle farklı bir yaklaşım sergilerler (Root-Bernstein & Root-Bernstein, 2001). Soyut muhakeme yetenekleri, akranlarına göre daha derin ve daha erken bir düzeyde felsefi ve metafizik sorularla ilgilenmelerini sağlar. Üstün yetenekli bireyler için maneviyat, genellikle duygusal yoğunluğu, entelektüel merakı ve ahlaki yönelimi bütünleştiren bir kimlik oluşumu çerçevesi sağlar. Beslendiğinde maneviyat, kişisel büyümeyi ve psikolojik istikrarı destekleyen bir temel, dayanıklılık ve varoluşsal netlik kaynağı olarak hizmet edebilir.

Manevi Bağlantı

Manevi bağlantı Tanrı, yüce bir güç, doğa veya evren gibi aşkın bir kaynakla deneyimlenen ilişkiyi ifade eder (Wulff, 1997). Psikolojik açıdan bu deneyim, duygusal güvenlik, anlam ve içsel istikrar sağlayan bir bağlanma biçimi olarak anlaşılabilir. Bağlanma teorisi, bireylerin bakım verenlerle erken dönemdeki etkileşimlerine dayalı olarak ilişkilerin içsel çalışma modellerini geliştirdiklerini öne sürer (Bowlby, 1969). Bu modeller sadece kişilerarası bağları değil, bireylerin kutsal veya aşkın olanla nasıl bağlantı kurduklarını da şekillendirir (Granqvist & Kirkpatrick, 2016).

Güvenli bir manevi bağ, özellikle stres veya varoluşsal belirsizlik dönemlerinde düzenleyici ve dengeleyici bir psikolojik kaynak görevi görebilir. Güvenli bir kişilerarası bağlanma gibi, umut, aidiyet, güven ve duygusal rahatlama sağlayabilir (Kirkpatrick, 2005). Bu tür bir bağ, özellikle duygusal yoğunluk veya duyarlılığın yüksek olduğu bireylerde, genellikle dayanıklılığı, kendini kabul etmeyi ve anlam yaratmayı destekler. Yetenekli bireyler için bu boyut özellikle önemli olabilir. Derin iç gözlemleri, ahlaki kaygıları ve varoluşsal sorgulamaları nedeniyle, genellikle sosyal normların ötesinde tutarlılık, özgünlük ve ilişkisel temeller ararlar (Silverman, 2013). Manevi bağlantı, yönelim ve varoluşsal bir dayanak hissi sağlayarak duygusal derinlik, entelektüel soyutlama ve amaç ihtiyacını bütünleştirmeye yardımcı olabilir. Ancak, manevi bağlantı güvensiz olarak deneyimlendiğinde — şüphe, korku veya bağımlılık ile karakterize edildiğinde — kaygı, parçalanma veya kimlik çatışmasına katkıda bulunabilir (Granqvist & Hagekull, 1999).

Bu nedenle manevi bağ, bağlanma modeline bağlı olarak ya dengeleyici bir temel ya da bir kırılma kaynağı olarak işlev görebilir. Bu dinamiği anlamak, duygusal ve varoluşsal karmaşıklığı yönetmek için aşkınlıkla ilgili ilişkilere güvenebilen üstün yetenekli bireylerin refahını desteklemek için çok önemlidir.

Üstün Yetenekli Bireylerde Duygusal Zeka (EQ)

Duygusal zeka (EQ), kendinde ve başkalarında duyguları algılama, anlama, ifade etme ve düzenleme yeteneğini ifade eder (Mayer & Salovey, 1997). Yüksek EQ, empati, duygusal farkındalık, sosyal uyum ve psikolojik dayanıklılığı destekler (Goleman, 1995). Üstün yetenekli bireylerin genellikle eşit derecede gelişmiş duygusal yeteneklere sahip olduğu varsayılırken, araştırmalar zihinsel ve duygusal gelişimin her zaman aynı hızda ilerlemediğini göstermektedir (Zeidner & Matthews, 2018).

Üstün yetenekli bireyler sıklıkla yoğun duygusal tepkiler, artan duyarlılık ve güçlü empati bilinci yaşarlar, bu da hem yaratıcı içgörü hem de duygusal bunalıya yol açabilir (Piechowski, 2006). Düşünme ve derin duygu kapasiteleri, gelişmiş duygusal anlayışı kolaylaştırabilir, ancak bu yoğunluk, iyi desteklenmediğinde kaygı, mükemmeliyetçilik veya sosyal çekilmeye katkıda bulunabilir (Silverman, 2013). EQ, üstün yetenekli bireylerin kişilerarası ilişkileri nasıl yönettiklerinde kritik bir rol oynar. Birçoğu yüksek empati ve perspektif alma becerisi sergilerken, akranları tarafından yanlış yorumlanma, yalnızlık veya farklı olma hissi ile de mücadele edebilirler ve bu da sosyal aidiyeti engelleyebilir (Gross, 2004). Bu nedenle, destekleyici eğitim ve ilişki ortamları, üstün yetenekli bireylerin duygusal yoğunluğu yapıcı öz düzenleme ve anlamlı bağlantılara yönlendirmelerine yardımcı olmak için çok önemlidir. Üstün yetenekli bireylerde EQ'nun geliştirilmesi, yalnızca akademik zenginleştirme değil,

duygusal ifade, yansıtıcı diyalog ve özgün ilişkiler için fırsatlar gerektirir. Öz farkındalık, duygusal okuryazarlık ve başa çıkma stratejilerini birleştiren programlar, psikolojik istikrarı ve yaratıcı kapasiteyi artırarak refah ve kimlik tutarlılığını teşvik edebilir.

Üstün Yetenekli Bireylerde Ruhsal Zeka (SQ)

Ruhsal zeka (SQ), anlam çıkarma, amaç oluşturma ve değerleri kişinin yaşam anlayışına entegre etme yeteneğini ifade eder (Zohar & Marshall, 2000). Varoluşsal sorular üzerinde düşünme, kişinin inançlarını değerlendirme ve davranışlarını derinlemesine benimsediği ilkelere göre yönlendirme yeteneğini içerir. King ve DeCicco (2009), SQ'yu psikolojik tutarlılığı destekleyen aşkın farkındalık, eleştirel varoluşsal düşünme, kişisel anlam yaratma ve bilinçli durum genişlemesinden oluşan bir kavram olarak tanımlamaktadır. Üstün yetenekli bireyler, gelişmiş soyut muhakeme, iç gözlem ve ahlaki kaygıları nedeniyle genellikle daha yüksek SQ düzeylerine yatkındır (Piechowski, 2006). Erken yaşta felsefi ve metafizik fikirleri düşünme yetenekleri, amaç, ölüm, adalet ve manevi kimlik gibi kavramları akranlarından daha derinlemesine keşfetmelerini sağlar. Bu süreç, içsel netlik, etik farkındalık ve anlamlı bir yön duygusu geliştirebilir.

Ancak, yüksek SQ aynı zamanda varoluşsal kaygı, ahlaki duyarlılık veya idealleri gerçek dünyanın sınırlamalarıyla uzlaştırmada zorluklara da yol açabilir (Silverman, 2013). Üstün yetenekli bireyler bu soruları keşfedebilecekleri destekleyici ortamlardan yoksun olduklarında, kafa karışıklığı, izolasyon veya iç çatışma yaşayabilirler. Tersine, SQ diyalog, mentorluk ve yansıtıcı uygulama yoluyla beslendiğinde, entelektüel derinliği duygusal ve etik olgunlukla birleştiren istikrarlı bir bütünleştirici çerçeve sağlayabilir. Bu nedenle SQ sadece kimlik oluşumuna ve psikolojik dayanıklılığa değil, aynı zamanda üstün yetenekli bireyin gelişim süreci boyunca karmaşıklık, belirsizlik ve içsel anlam yaratma becerisine de katkıda bulunur.

Üstün Yetenekli Bireylerde Benlik

Üstün yetenekli bireyler, genellikle akranlarına göre daha karmaşık ve yoğun bir şekilde benlik ve kimlik gelişimini yaşarlar. Artan öz farkındalıkları, duygusal derinlikleri ve yansıtma yetenekleri, amaç, aidiyet ve kişisel anlam gibi varoluşsal sorularla erken ve sürekli bir şekilde ilgilenmelerine yol açabilir (Piechowski, 2006). Ancak, bu hızlandırılmış içsel farkındalık her zaman sosyal veya duygusal olgunlukla örtüşmez ve bu da bir uyumsuzluk hissi yaratır (Silverman, 2013).

Bu uyumsuzluk, özellikle üstün yetenekli bireyler içsel idealleri ile dışsal koşullar arasında tutarsızlıklar algıladıklarında, kaygı, mükemmeliyetçilik ve özeleştiriyeye karşı artan bir savunmasızlığa yol açabilir (Neihart, 1999). Yüksek duyarlılık, duygusal deneyimleri güçlendirebilir ve üstün yetenekli bireyleri başarısızlık, reddedilme veya algılanan yetersizliğe karşı daha duyarlı hale getirebilir. Bazı durumlarda bu, yoğun bir içsel baskı oluşumuna ve kendinden ve başkalarından beklentileri yönetmede zorluklara katkıda bulunur.

Üstün yetenekli bireylerin kimlik oluşumu, kişisel değerlerin, ahlaki muhakemenin ve varoluşsal yönelimin benlik kavramının oluşumunu yönlendirdiği anlam oluşturma süreçleriyle yakından bağlantılıdır (Dabrowski, 1972). Bu süreçler desteklendiğinde ve onaylandığında, üstün yetenekli bireyler tutarlı ve sağlam bir benlik duygusu geliştirebilirler. Ancak, reddedildiklerinde veya patolojikleştirildiklerinde, yabancılaşma, kendinden şüphe duyma veya izolasyon yaşayabilirler. Gerçekçi ifadeyi, duygusal işlemeyi, mentorluğu ve yansıtıcı diyalogu teşvik eden destekleyici ortamlar, üstün yetenekli bireylerin entelektüel, duygusal ve ruhsal boyutlarını bütünleştirmelerine yardımcı olabilir. Bu tür ortamlar hem içsel olarak tutarlı hem de ilişkisel olarak bağlantılı olan istikrarlı bir kimliğin gelişimini destekler.

Bu makalede sunulan, bilişsel, duygusal ve ruhsal zekayı ruhsal bağlantı, kaygı, kişilik ve benlik kavramıyla bütünleştiren kapsamlı deha modeli, üstün yetenekli bireylerin eğitimi, danışmanlığı ve sosyal desteği için önemli çıkarımlar içerir. Yalnızca IQ'ya odaklanmanın

ötesine geçmek, sadece teorik değil, üstün yetenekli bireylerin refahını ve potansiyelini desteklemek için pratik bir gerekliliktir. Geleneksel üstün yetenekli eğitimi, öncelikle akademik hızlanma ve zenginleştirmeyi vurgular, bilişsel ihtiyaçları ele alır, ancak duygusal ve ruhsal gelişimi yeterince desteklemez.

Eğitim programları, öz farkındalık, duygusal düzenleme, empati ve sosyal beceriler öğretimi gibi duygusal okuryazarlığı içeren entegre bir yaklaşım benimsemelidir. Felsefi sorgulama, etik diyalog ve evrensel değerler üzerine düşünme yoluyla anlam yaratma fırsatları, kimlik gelişimini destekleyebilir. Farkındalık, meditasyon ve yansıtıcı günlük yazma gibi uygulamalar, iç tutarlılığı ve duygusal istikrarı teşvik etmeye yardımcı olabilir. Eğitimciler, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimin aynı hızda gerçekleşmediği asenkron gelişime yanıt vermeye hazırlıklı olmalıdır. Duygusal kırılanlıkları ve ruhsal ilgi alanlarını dikkate alan esnek gruplandırma, farklılaştırılmış öğretim ve kişiselleştirilmiş destek planları hem sosyal aidiyeti hem de entelektüel uyarılmayı sürdürmeye yardımcı olabilir. Hataları normalleştiren, denemeyi teşvik eden ve farklı düşünceyi değer veren öğrenme ortamları yaratmak, mükemmeliyetçiliği azaltmaya yardımcı olur ve özgün yaratıcılığı destekler.

Mentorluk da önemlidir. Üstün yetenekli öğrenciler, entelektüel derinlik, duygusal olgunluk, etik farkındalık ve manevi açıklık sergileyen, bütünsel mükemmelliği örnek alan mentorlarla kurdukları ilişkilerden faydalanırlar. Üstün yetenekli bireylerde sıklıkla görülen artan kaygı, karmaşık kimlik oluşumu ve duygusal yoğunluk göz önüne alındığında, özel danışmanlık hizmetleri çok önemlidir. Üstün yetenekli bireylerle çalışan ruh sağlığı uzmanları, aşırı heyecanlanma, mükemmeliyetçilik, varoluşsal duyarlılık ve kimlik keşfi dinamikleri konusunda eğitim almalıdır. Değerlendirme yaklaşımları, yalnızca bilişsel ölçümlere dayanmak yerine, duygusal zeka, ruhsal zeka, kişilik özellikleri ve benlik kavramını da içermelidir. Terapötik çalışma, mükemmeliyetçi düşünce ve kaygıyı yönetmek için Bilişsel-Davranışçı Terapi; anlam ve amacı keşfetmek için Varoluşçu Terapi; özgünlüğü ve koşulsuz kendini kabul etmeyi teşvik etmek için Kişi Merkezli Terapi (Rogers, 1951, 1957); ve ruhsal gelişimi ve aşkın deneyimlerin genel refaha entegrasyonunu desteklemek için Transpersonal veya Ruhsal Danışmanlık (Pargament, 1999). Ailelere rehberlik etmek de çocuğun bütünsel gelişimini desteklemelerine ve besleyici, duygusal olarak duyarlı bir ortam sürdürmelerine yardımcı olmak için çok önemlidir.

Toplumsal düzeyde, yetenekli bireyleri desteklemek daha geniş kültürel etkilere sahiptir. Kamu eğitimi, yetenekli olmanın duygusal ve ruhsal boyutlarına ilişkin anlayışı artırabilir, yanlış algıları ve stereotipleri azaltabilir. Sadece akademik mükemmelliği değil, bütünsel kişisel gelişimi destekleyen programlara yatırım yapmak, sadece yetenekli değil, aynı zamanda duygusal olarak dengeli ve etik açıdan sorumlu bireylerin yetiştirilmesine yardımcı olabilir. Anlamlı liderliğin bilişsel içgörü, duygusal zeka, empati ve ahlaki-ruhani farkındalık gerektirdiğini kabul eden bütünsel gelişim, daha sorumlu ve etkili bir sosyal katılımı destekler. Çoklu zeka biçimlerini değer veren bir kültürel bakış açısını teşvik etmek, insanın gelişmesi ve toplumsal refaha doğru bir dönüşümü destekler. Bütünsel bir yaklaşım benimseyerek, zekayı basitçe tanımlamaktan, kişisel yaşamlarına ve topluma anlamlı katkılar sağlayacak dayanıklılık, derinlik ve dürüstlüğe sahip bireyler yetiştirmeye geçiyoruz. İşte bu, gerçek anlamda deha yetiştirmektir.

SONUÇ

Bu makale, geleneksel, tek boyutlu, zekanın öncelikle bilişsel (IQ temelli) olduğu şeklindeki kavramın, olağanüstü insan potansiyelini anlamak için yetersiz olduğunu göstermektedir. Duygusal zeka (EQ) ve ruhsal zeka (SQ) ile ruhsal bağlantıyı birleştiren bütünsel bir bakış açısı, daha kapsamlı ve anlamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu daha geniş bakış açısı, sürdürülebilir başarı, içgörü ve refahın sadece entelektüel kapasiteye değil, aynı zamanda duygusal yetkinliğe, anlam arayışına ve hem kişilerarası hem de aşkın bir kaynakla bağlantı kurma ihtiyacına da bağlı olduğunu göstermektedir. Maneviyat kurumsal dinlerden farklı olarak, anlam, aşkınlık ve bağlılık arayışında kişisel bir arayış olarak anlaşılır. Üstün yetenekli

bireylerdeki gelişimi, ileri bilişsel yetenek ve erken varoluşsal farkındalık tarafından şekillenir ve sıklıkla son derece bireyselleştirilmiş manevi yönelimlere yol açar. Bağlanma teorisiyle bakıldığında, manevi bağlantı, rahatlık, tutarlılık ve dayanıklılık kaynağı olarak işlev gören güvenli bir psikolojik temel sağlayabilir.

Duygusal ve ruhsal zekanın rolleri, üstün yetenekli bireylerin bütünsel gelişiminde merkezi bir öneme sahiptir. Üstün yetenek, kaygı, eşzamansız gelişim ve artan duyarlılık gibi duygusal zorlukları içerebilirken, iyi gelişmiş EQ duygusal düzenlemeyi, empatiyi ve uyumlu sosyal etkileşimi destekler. Aynı zamanda, SQ amaç, etik yönelim ve karmaşık deneyimleri tutarlı bir dünya görüşüne entegre etmek için bir çerçeve sağlar. EQ ve SQ'nun entegrasyonu, bilişsel yeteneğin sağlam, anlamlı ve yaratıcı bir ifade olarak ortaya çıkmasını sağlar. Tartışmada ayrıca kaygı, kişilik özellikleri (özellikle deneyime açıklık) ve benlik kavramının oluşumunun duygusal ve ruhsal gelişimle nasıl etkileşime girerek üstün yetenekli bireylerde dayanıklılık, uyum sağlama ve özgün kimlik oluşumunu şekillendirdiği vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, geleceğin dehalarının anlaşılması ve yetiştirilmesi, bütünsel bir gelişim paradigmasına bağlıdır. Destek, yalnızca bilişsel yeteneklere odaklanmak yerine, duygusal derinlik, ruhsal farkındalık ve etik temellerin geliştirilmesini amaçlamalı ve yetenekli bireylerin yalnızca yüksek performans elde etmelerini değil, aynı zamanda kişisel anlam ve sosyal açıdan yapıcı katkılar sağlamalarını da mümkün kılmalıdır. Bu, dehaların gerçek anlamda farkına varılmasını sağlar.

KAYNAKLAR

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Dabrowski, K. (1972). *Positive disintegration*. Little, Brown.
- Fallot, R. D. (2007). Spirituality and religion in recovery: some current issues. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 30(4), 261.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Gross, M. U. M. (2004). Exceptionally gifted children: Issues and challenges. *Roeper Review*, 26(4), 171-176.
- Hill, P. C., & Pargament, K. I. (2003). Advances in the conceptualization and measurement of religion and spirituality. *American Psychologist*, 58(1), 64-74.
- King, D. B., & DeCicco, T. L. (2009). A viable model of spiritual intelligence. *The International Journal of Transpersonal Studies*, 28(1), 68-85.
- Kirkpatrick, L. A. (1999). Toward a more robust social psychology of religion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(1), 101-105.
- Koenig, H. G., King, D. E., & Carson, V. B. (2012). *Handbook of religion and health* (2nd ed.). Oxford University
- Lovecky, D. V. (1998). Spiritual sensitivity in gifted children. *Roeper Review*, 20(3), 178-183.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications* (pp. 3-31). Basic Books.
- Neihart, M. (1999). The impact of giftedness on psychological well-being. *Roeper Review*, 21(4), 223-228.
- Pargament, K. I. (1999). *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice*. Guilford Press.
- Piechowski, M. M. (1991). Developmental potential and overexcitabilities. *Gifted Education International*, 7(3), 1-13.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Houghton Mifflin.

- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95–103. <https://doi.org/10.1037/h0045357>
- Root-Bernstein, R. S., & Root-Bernstein, M. (2001). *Sparks of genius: The thirteen thinking tools of the world's most creative people*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Silverman, L. K. (2013). *Giftedness 101*. Springer.
- Sternberg, R. J., & Davidson, J. E. (2005). *Conceptions of giftedness* (2nd ed.). Cambridge University.
- Wulff, D. M. (1997). *Psychology of religion: Classic and contemporary views* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Zeidner, M., Matthews, G. (2018). *Grace Under Pressure in Educational Contexts: Emotional Intelligence, Stress, and Coping*. In: Keefer, K., Parker, J., Saklofske, D. (eds) *Emotional Intelligence in Education. The Springer Series on Human Exceptionality*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-90633-1_4
- Zeidner, M., & Matthews, G. (2011). *Anxiety 101*. Springer.
- Zohar, D., & Marshall, I. (2000). *Spiritual intelligence: The ultimate intelligence*. Bloomsbury.

ENGLISH VERSION

Holistic Genius: The Interplay of Emotional, Spiritual, and Cognitive Development in Gifted Individuals

Mustafa TEKKE *

CITED: Tekke, M. (2025). Holistic genius: the interplay of emotional, spiritual, and cognitive development in gifted individuals. *Türkiye Üstün Zekalı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı Dergisi*, 2(3), 19-25, <https://doi.org/10.29329/tuzdev.2025.1383.2>

Abstract

Traditional definitions of genius have centered on exceptional intellectual ability, often measured through IQ. However, intellectual capacity alone does not account for the emotional sensitivity and existential depth observed in many gifted individuals. This paper presents a narrative literature review that integrates emotional intelligence (EQ), spiritual intelligence (SQ), and spiritual connection understood through attachment theory to provide a more holistic understanding of genius. EQ supports emotional regulation, empathy, and interpersonal awareness, while SQ facilitates meaning-making, ethical orientation, and the pursuit of purpose. The concept of spiritual connection further explains how individuals may form secure psychological bonds with a transcendent presence, offering resilience and inner stability. By synthesizing research across psychology, gifted education, and spirituality studies, this review argues that genius is best understood as the interaction between cognitive ability, emotional depth, and spiritual orientation. Recognizing these dimensions highlights the need for educational and psychological environments that nurture emotional well-being and spiritual development alongside intellectual talent.

Keywords: genius, spirituality, emotional intelligence, spiritual intelligence, self-concept

INTRODUCTION

Genius has traditionally been defined as exceptional intellectual ability, often identified through standardized IQ testing (Sternberg & Davidson, 2005). However, intelligence alone does not fully explain the lived experiences, emotional challenges, or meaning-making processes observed in gifted individuals (Gross, 2004). Many gifted individuals display heightened emotional sensitivity, introspective depth, and early engagement with existential themes, suggesting that cognitive ability is only one aspect of their development (Silverman, 2013).

Recent research highlights the importance of emotional intelligence (EQ) and spiritual intelligence (SQ) in understanding gifted development. EQ contributes to emotional awareness, empathy, and regulation, supporting interpersonal adaptation and psychological resilience (Zeidner & Matthews, 2011). SQ, in contrast, involves the capacity to derive meaning, pursue purpose, and form coherent inner values (Zohar & Marshall, 2000). These dimensions help

*Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Düzce-Türkiye, mustafatekke@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0412-4353>

explain why some gifted individuals may thrive creatively and morally, while others experience intensity, anxiety, and identity uncertainty.

Additionally, the concept of spiritual connection can be understood through attachment theory, which suggests that individuals form secure or insecure relational bonds not only with caregivers but also with transcendent or sacred sources that provide comfort, direction, and existential grounding (Granqvist & Kirkpatrick, 2016). Such connections may serve as psychological anchors for gifted individuals, who often search for coherence and belonging beyond conventional social structures.

This paper is presented as a narrative literature review, integrating psychological, educational, and spiritual perspectives to propose a holistic model of genius. The goal is to demonstrate how cognitive ability, emotional depth, and spiritual orientation collectively shape self-development, well-being, creativity, and identity formation among gifted individuals.

Spiritual Development

Spirituality is a complex and multifaceted construct, generally understood as the search for meaning, purpose, and connection beyond the individual self (Pargament, 1999). Historically, spirituality and religion were used interchangeably (Koenig et al., 2012); however, contemporary scholarship distinguishes spirituality as a personal, experiential dimension, whereas religion is associated with organized beliefs, collective practices, and institutional traditions (Hill & Pargament, 2003). This distinction reflects the growing emphasis on individualized and internalized expressions of the sacred (Lovecky, 1998).

Definitions of spirituality vary across contexts. Some emphasize belief in a divine presence, while others describe spirituality through a sense of awe, interconnectedness, or appreciation of nature and existence (Carlson et al., 2002). Wright (1998) includes relationships with the self, others, nature, and transcendent reality, while Fallot (2007) frames spirituality as the personal experience of the sacred, distinguishing it from religion as the shared expression of belief. Salander (2007) similarly notes that spiritual needs arise when individuals seek coherence and meaning in their lives.

Spirituality has been consistently linked to well-being, resilience, and positive psychological functioning, particularly through meaning-making, hope, social connectedness, and adaptive coping (Pargament, 1999; Garssen et al., 2016). Spiritual practices such as prayer, meditation, or reflective contemplation can support emotional regulation and cultivate inner peace and coherence (Fallot, 2007). However, spirituality can also become maladaptive when used to avoid confronting emotional distress (spiritual bypassing) or when associated with rigid dogmatism.

Gifted individuals often approach spirituality differently due to their advanced cognitive capacity, heightened emotionality, and early existential awareness (Root-Bernstein & Root-Bernstein, 2001). Their abstract reasoning enables engagement with philosophical and metaphysical questions at a deeper and earlier level than their peers.

For gifted individuals, spirituality often provides a framework for identity formation, integrating emotional intensity, intellectual curiosity, and moral orientation. When nurtured, spirituality may serve as a source of grounding, resilience, and existential clarity, supporting both personal growth and psychological stability.

Spiritual Connection

Spiritual connection refers to the experienced relationship with a transcendent source, such as God, a higher power, nature, or the universe (Wulff, 1997). In psychological terms, this experience can be understood as a form of attachment that provides emotional security, meaning, and inner stability. Attachment theory suggests that individuals develop internal

working models of relationships based on early interactions with caregivers (Bowlby, 1969). These models shape not only interpersonal bonds, but also how individuals connect with the sacred or transcendent (Granqvist & Kirkpatrick, 2016).

A secure spiritual connection can serve as a regulating and stabilizing psychological resource, particularly during stress or existential uncertainty. It can promote hope, belonging, trust, and emotional soothing, much like a secure interpersonal attachment (Kirkpatrick, 2005). Such connection often supports resilience, self-acceptance, and meaning-making, especially in individuals who experience heightened emotional intensity or sensitivity.

For gifted individuals, this dimension may be especially relevant. Due to their deep introspection, moral concern, and existential questioning, they often seek coherence, authenticity, and relational grounding beyond social norms (Silverman, 2013). Spiritual connection may provide a sense of orientation and existential anchoring, helping integrate emotional depth, intellectual abstraction, and the need for purpose. However, when spiritual connection is experienced as insecure—characterized by doubt, fear, or dependency—it may contribute to anxiety, fragmentation, or identity conflict (Granqvist & Hagekull, 1999).

Thus, spiritual connection can function as either a stabilizing foundation or a source of vulnerability, depending on its attachment pattern. Understanding this dynamic is essential for supporting the well-being of gifted individuals, who may rely on transcendence-related relationships to manage emotional and existential complexity.

Emotional Intelligence (EQ) in Gifted Individuals

Emotional intelligence (EQ) refers to the ability to perceive, understand, express, and regulate emotions in oneself and others (Mayer & Salovey, 1997). High EQ supports empathy, emotional awareness, social adjustment, and psychological resilience (Goleman, 1995). While gifted individuals are often assumed to possess equally advanced emotional abilities, research shows that intellectual and emotional development do not always progress at the same pace (Zeidner & Matthews, 2018).

Gifted individuals frequently experience intense emotional responses, heightened sensitivity, and strong empathic awareness, which may lead to both creative insight and emotional overwhelm (Piechowski, 2006). Their capacity for reflection and depth of feeling can facilitate advanced emotional understanding, yet this same intensity can contribute to anxiety, perfectionism, or social withdrawal when not well supported (Silverman, 2013).

EQ plays a critical role in how gifted individuals navigate interpersonal relationships. While many demonstrate high empathy and perspective-taking, they may also struggle with misinterpretation by peers, loneliness, or a sense of being different, which can hinder social belonging (Gross, 2004). Supportive educational and relational environments are therefore essential in helping gifted individuals channel emotional intensity into constructive self-regulation and meaningful connection.

Developing EQ in gifted individuals requires opportunities for emotional expression, reflective dialogue, and authentic relationships, rather than solely academic enrichment. Programs that integrate self-awareness, emotional literacy, and coping strategies can foster well-being and identity coherence, enhancing both psychological stability and creative capacity.

Spiritual Intelligence (SQ) in Gifted Individuals

Spiritual intelligence (SQ) refers to the capacity to derive meaning, construct purpose, and integrate values into one's understanding of life (Zohar & Marshall, 2000). It involves the ability to reflect on existential questions, evaluate one's beliefs, and orient behavior according to deeply held principles. King and DeCicco (2009) conceptualizes SQ as consisting of transcendental awareness, critical existential thinking, personal meaning-making, and conscious state expansion, all of which support psychological coherence.

Gifted individuals are often predisposed to higher levels of SQ because of their advanced abstract reasoning, introspection, and moral concern (Piechowski, 2006). Their ability to contemplate philosophical and metaphysical ideas at an early age allows them to explore concepts such as purpose, mortality, justice, and spiritual identity more deeply than their peers. This process can foster inner clarity, ethical awareness, and a meaningful sense of direction.

However, heightened SQ may also lead to existential anxiety, moral sensitivity, or difficulty reconciling ideals with real-world limitations (Silverman, 2013). When gifted individuals lack supportive environments in which to explore these questions, they may experience confusion, isolation, or internal conflict. Conversely, when SQ is nurtured through dialogue, mentorship, and reflective practice, it can provide a stable integrative framework that links intellectual depth with emotional and ethical maturity.

Therefore, SQ contributes not only to identity formation and psychological resilience, but also to the gifted individual's ability to navigate complexity, ambiguity, and inner meaning-making throughout development.

Self in Gifted Individuals

Gifted individuals often experience the development of self and identity in more complex and intensified ways than their peers. Their heightened self-awareness, emotional depth, and capacity for reflection can lead to early and sustained engagement with existential questions regarding purpose, belonging, and personal meaning (Piechowski, 2006). However, this accelerated inner awareness does not always coincide with social or emotional maturity, creating a sense of asynchrony (Silverman, 2013).

This asynchrony can result in increased vulnerability to anxiety, perfectionism, and self-criticism, particularly when gifted individuals perceive discrepancies between their inner ideals and external circumstances (Neihart, 1999). High sensitivity may amplify emotional experiences, making gifted individuals more responsive to failure, rejection, or perceived inadequacy. In some cases, this contributes to the development of intense internal pressure, as well as difficulty managing expectations from self and others.

Identity formation for gifted individuals is closely tied to meaning-making processes, wherein personal values, moral reasoning, and existential orientation guide the construction of self-concept (Dabrowski, 1972). When these processes are supported and validated, gifted individuals may develop a coherent and grounded sense of self. However, when dismissed or pathologized, they may experience alienation, self-doubt, or isolation.

Supportive environments that encourage authentic expression, emotional processing, mentorship, and reflective dialogue can help gifted individuals integrate their intellectual, emotional, and spiritual dimensions. Such environments promote the development of a stable identity that is both internally consistent and relationally connected.

The comprehensive model of genius presented in this paper—integrating cognitive, emotional, and spiritual intelligences, along with spiritual connection, anxiety, personality, and self-concept—carries significant implications for the education, counseling, and social support of gifted individuals. Moving beyond a sole focus on IQ is not just theoretical, but a practical requirement for supporting gifted individuals' well-being and potential. Traditional gifted education primarily emphasizes academic acceleration and enrichment, addressing cognitive needs but insufficiently supporting emotional and spiritual development.

Educational programs should adopt an integrated approach that includes emotional literacy, such as teaching self-awareness, emotional regulation, empathy, and social skills. Opportunities for meaning-making—through philosophical inquiry, ethical dialogue, and reflection on universal values—can support identity development. Practices such as

mindfulness, meditation, and reflective journaling may help foster inner coherence and emotional stability. Educators must be prepared to respond to asynchronous development, where cognitive, emotional, and social growth do not occur at the same rate. Flexible grouping, differentiated instruction, and personalized support plans that consider both emotional vulnerabilities and spiritual interests can help maintain both social belonging and intellectual stimulation. Creating learning environments that normalize mistakes, encourage experimentation, and value divergent thinking helps reduce perfectionism and supports authentic creativity.

Mentorship is also important. Gifted students benefit from relationships with mentors who demonstrate intellectual depth, emotional maturity, ethical awareness, and spiritual openness, modeling holistic excellence. Given the heightened anxiety, complex identity formation, and emotional intensity often seen in gifted individuals, specialized counseling is essential. Mental health professionals working with gifted populations should be trained in the dynamics of overexcitabilities, perfectionism, existential sensitivity, and identity exploration. Assessment approaches should incorporate emotional intelligence, spiritual intelligence, personality traits, and self-concept, rather than relying solely on cognitive measures. Therapeutic work may include Cognitive-Behavioral Therapy for managing perfectionistic thinking and anxiety; Existential Therapy for exploring meaning and purpose; Person-Centered Therapy for fostering authenticity and unconditional self-acceptance (Rogers, 1951, 1957); and Transpersonal or Spiritual Counseling for supporting spiritual development and the integration of transcendent experiences into overall well-being (Pargament, 1999). Guidance for families is also essential to help them support the child's holistic development and maintain a nurturing, emotionally responsive environment.

At the societal level, supporting gifted individuals has broader cultural implications. Public education can increase understanding of the emotional and spiritual dimensions of giftedness, reducing misconceptions and stereotypes. Investing in programs that nurture whole-person development, rather than only academic excellence, can help cultivate individuals who are not only highly capable but also emotionally grounded and ethically responsible. Recognizing that meaningful leadership requires cognitive insight, emotional intelligence, empathy, and moral-spiritual awareness, holistic development contributes to more responsible and impactful social engagement. Promoting a cultural perspective that values multiple forms of intelligence encourages a shift toward human flourishing and collective well-being.

By adopting a holistic approach, we move from simply identifying intelligence to cultivating whole persons—individuals who possess the resilience, depth, and integrity necessary to contribute meaningfully to both personal life and society. This is the true nurturing of genius.

CONCLUSION

This paper demonstrates that the traditional, unidimensional conception of genius as primarily cognitive (IQ-based) is insufficient for understanding exceptional human potential. A holistic perspective that integrates emotional intelligence (EQ) and spiritual intelligence (SQ), along with an examination of spiritual connection, provides a more comprehensive and meaningful framework. This broader view shows that sustained achievement, insight, and well-being depend not only on intellectual capacity but also on emotional competence, the search for meaning, and the need for connection both interpersonally and with a transcendent source.

Spirituality is understood as a personal search for meaning, transcendence, and connectedness, distinct from institutional religion. Its development in gifted individuals is shaped by advanced cognitive ability and early existential awareness, frequently leading to highly individualized spiritual orientations. Spiritual connection, when viewed through attachment theory, may provide a secure psychological base, functioning as a source of comfort, coherence, and resilience.

The roles of emotional and spiritual intelligence are central to the holistic development of gifted individuals. While giftedness may involve emotional challenges, including anxiety, asynchronous development, and heightened sensitivity, well-developed EQ supports emotional regulation, empathy, and adaptive social interaction. At the same time, SQ provides purpose, ethical orientation, and a framework for integrating complex experiences into a cohesive worldview. The integration of EQ and SQ enables cognitive ability to manifest as grounded, meaningful, and creative expression.

The discussion also highlighted how anxiety, personality traits (particularly openness to experience), and self-concept formation interact with emotional and spiritual development, shaping resilience, adaptability, and authentic identity in gifted individuals.

In conclusion, the future understanding and nurturing of genius depends on a holistic developmental paradigm. Rather than focusing solely on cognitive ability, support should aim to cultivate emotional depth, spiritual awareness, and ethical grounding, enabling gifted individuals to achieve not only high performance, but also personal meaning and socially constructive contribution. This constitutes the genuine realization of genius.

REFERENCES

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Dabrowski, K. (1972). *Positive disintegration*. Little, Brown.
- Fallot, R. D. (2007). Spirituality and religion in recovery: some current issues. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 30(4), 261.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Gross, M. U. M. (2004). Exceptionally gifted children: Issues and challenges. *Roeper Review*, 26(4), 171–176.
- Hill, P. C., & Pargament, K. I. (2003). Advances in the conceptualization and measurement of religion and spirituality. *American Psychologist*, 58(1), 64–74.
- King, D. B., & DeCicco, T. L. (2009). A viable model of spiritual intelligence. *The International Journal of Transpersonal Studies*, 28(1), 68–85.
- Kirkpatrick, L. A. (1999). Toward a more robust social psychology of religion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(1), 101–105.
- Koenig, H. G., King, D. E., & Carson, V. B. (2012). *Handbook of religion and health* (2nd ed.). Oxford University.
- Lovecky, D. V. (1998). Spiritual sensitivity in gifted children. *Roeper Review*, 20(3), 178-183.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications* (pp. 3–31). Basic Books.
- Neihart, M. (1999). The impact of giftedness on psychological well-being. *Roeper Review*, 21(4), 223–228.
- Pargament, K. I. (1999). *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice*. Guilford Press.
- Piechowski, M. M. (1991). Developmental potential and overexcitabilities. *Gifted Education International*, 7(3), 1–13.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95–103. <https://doi.org/10.1037/h0045357>
- Root-Bernstein, R. S., & Root-Bernstein, M. (2001). *Sparks of genius: The thirteen thinking tools of the world's most creative people*. Houghton Mifflin Harcourt.

Silverman, L. K. (2013). *Giftedness 101*. Springer.

Sternberg, R. J., & Davidson, J. E. (2005). *Conceptions of giftedness* (2nd ed.). Cambridge University.

Wulff, D. M. (1997). *Psychology of religion: Classic and contemporary views* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Zeidner, M., Matthews, G. (2018). *Grace Under Pressure in Educational Contexts: Emotional Intelligence, Stress, and Coping*. In: Keefer, K., Parker, J., Saklofske, D. (eds) *Emotional Intelligence in Education. The Springer Series on Human Exceptionality*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-90633-1_4

Zeidner, M., & Matthews, G. (2011). *Anxiety 101*. Springer.

Zohar, D., & Marshall, I. (2000). *Spiritual intelligence: The ultimate intelligence*. Bloomsbury.